

T. B. M. M. ZABIT CERİDESİ

—•••—
CİLT : 13

—
BİRİNCİ İNİKAT
1 - XI - 1929 CUMA

—
Münderecat

	Sayfa
1 — Havale edilen evrak	2
2 — Nutuklar :	2
1 — Reiscümhur Gazi Hazretlerinin nutukları	2
3 — İntihaplar :	4
1 — Riyasët Divanı intihabı	4

Lâyhalar

1 — 1930 senesi bütçe kanunu lâyihası (Bütçe Encümenine)

2 — Tahlisiye İdaresinin 1927 senesi hesabı kat'isi hakkında kanun lâyihası (Divanı Muhasebat Encümenine)

3 — Türkiye Cumhuriyetile Oreguay Cumhuriyeti arasında aktolunan dostluk mukavele-
namesinin tasdikı hakkında kanun lâyihası (Hariciye Encümenine)

Tezkereler

4 — Safranbolunun Ovanın Tintin köylü Tintinoğlu Kâzım ve Ceninoğlu Halilin idamları hakkında Başvekâlet tezkeresi (Adliye Encümenine)

5 — Siverekli Hacı Eyüp oğullarından Eyüpoğlu Memet Suphinin idamı hakkında Başvekâlet tezkeresi (Adliye Encümenine)

6 — Şişli oğullarından Yakup oğlu Alinin idamı hakkında Başvekâlet tezkeresi (Adliye Encümenine)

7 — Artvin Meb'usu Memet Asım ve Giresun Meb'usu Hakkı Tarık Beylerin teşrii masuniyetlerinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

8 — Artvin Meb'usu Mehmet Asım, Giresun Meb'usu Hakkı Tarık, Sivas Meb'usu Necmettin Sadık, Muğla Meb'usu Yunus Nadi ve Siirt Meb'usu Mahmut Beylerin teşrii masuniyetlerinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

9 — Balıkesir Meb'usu Memet Akif Beyin teşrii masuniyetinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

10 — Cebelibereket Meb'usu Avni Paşanın teşrii masuniyetinin ref'i hakkında Başvekâlet

tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

11 — Denizli Meb'usu Haydar Rüştü Beyin teşrii masuniyetinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

12 — Giresun Meb'usu Hakkı Tarık Beyin teşrii masuniyetinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

13 — Manisa Meb'usları Saim ve Bahri Beylerle Afyonkarahisar Meb'usu Haydar Beyin ifadelerinin alınması hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

14 — Siirt Meb'usu Mahmut Beyin teşrii masuniyetinin ref'i hakkında Başvekâlet tezkeresi (Muhtelit Encümenine)

15 — İthalât ve ihracata mevzu tahdidatın ilgası hakkındaki mukavele ve itilâfnamelerin gönderildiğine dair Başvekâlet tezkeresi (İktisat ve Hariciye Encümenlerine)

16 — Damga resmi kanununun 13 üncü maddesinin 8 inci fıkrasının tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi (Maliye ve Bütçe Encümenlerine)

17 — Devlet Demiryolları istmilak kanununun tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi (Nafia, Dahiliye ve Bütçe Encümenlerine)

18 — Memurin muhakemat kanununun 12 inci maddesinin tefsirine dair Başvekâlet tezkeresi (Dahiliye ve Memurin kanunu muvakkat Encümenlerine)

19 — 801 numaralı kanunun 2 inci maddesinin tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi (Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Millî Müdafaa Encümenlerine)

20 — 20-11-1338 tarih ve 282 numaralı kanunun tefsiri hakkında Başvekâlet tezkeresi (Dahiliye ve Bütçe Encümenlerine)

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 15

Muvakkat Reis — *Hasan B.* (TRABZON)

Kâtipler : *Ruşen Eşref B.* (AFYON KARAHİSAR), *Avni B.* (YOZGAT)

Muvakkat Reis Hasan B. — Efendim | yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı)
Eksiriyet vardır.

2 — NUTUKLAR

1 — *Reisicümhur Gazi Hazretlerinin nutukları*

Reisicümhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri — (*Alkışlar arasında kürsüyü*

teşrif buyurdular)

Büyük Millet Meclisinin Muhterem Âzası;
Üçüncü Büyük Millet Meclisinin, üçüncü içtima senesini açıyorum. Büyük Millet Meclisi-

sinin, her toplanması, bizim için, yeni bir, hayat ve gayret kaynağıdır.

Bu, feyizli kaynağın karşısında bulunmaktan mütehassis olarak aziz arkadaşlarımı muhabbet ve hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar, teşekkür ederiz sesleri*)

Geçen sene memleketin dahili hayatı, huzur ve asayiş içinde geçmiştir. Cümhuriyetin, dahili siyaseti, vatandaşın yaşayışını, hiç bir nüfuz ve tasallutun tesirinde bırakmaksızın, temin etmektedir. Bu siyaset, dikkatle takip olunmaktadır. Bu hususta, Cümhuriyet jandarma ve zabitasının, hizmet ve fedakârlığı yüksek takdirinize lâyıktır. Bunu memnuniyetle ifade ederim.

Memleketin, fikrî ve iktisadî inkişafıta, yüksek terakki sahası olmasına çalışmak, ideali - mizdir. (*Alkışlar*) Fakat, bu inkişafın, medenî ve millî, sınır haricinde, cereyan almasını prensiplerimize muvafık bulamayız.

En yeni kanunlarla mücehhez olan Adliye - mizin basireti, ve adaleti tatbik için göster - diği dikkat; milletin huzur ve nizamını masun tutmağa kâfi ve muktedirdir.

Geçen sene memleketin sihhati, mühim bir arızadan müteessir olmaksızın geçmiştir.

Her nevi sıhhi mücadele, mümkün olan derecede, seri ve geniş bir surette takip etmek, başlıca hedeflerden olmağa lâyıktır.

Dahili idarede, tam teşkilli nahiyeler artırılmalıdır. Bunu bilhassa tavsiye etmek isterim. Yeni nahiyelerin açıldığı yerlerdeki vatandaşlar, mazhar oldukları, kolaylıktan, memnuniyet göstermektedirler.

Diğer taraftan, bazı vilâyetlerde hususî bütçelerindeki tediyenin, intizamsızlığı görülüyor. Bu intizamın tek çaresi, hususî bütçelerin, hayalden uzak, hakikî adetlere, hakikî hesaplara istinat ettirilmesidir (*Alkışlar*).

Hükümetin bu hususu, murakabede bulundurması matluptur. Meclisinizin en büyük eseri olan, türk harfleri, memleketin, umumî hayatına, tamamen, tatbik olunmuştur. İlk müşkülât, milletin mefkûre kuvveti ve medeniyete olan muhabbeti sayesinde kolaylıkla yenilmiştir. Millet mektepleri, normal tedrisat haricinde, kadın ve erkek, yüz binlerce, vatandaşın nurlanmasına hizmet etti (*Alkışlar*) Bu mekteplerin, daha fazla bir gayret ve şevkile idame edilmesi lâzımdır.

Cümhuriyetin kara, deniz ve hava kuvvetleri her hususta, kıymetli takdirinize ve itimadınıza lâyıktır (*Şiddetli alkışlar*) Bunu tam ve kat'î kanaatle, söyleyebilirim (*Alkışlar*)

Milletin muhterem vekilleri ;

Hariciyede dürüst ve açık olan siyasetimiz bilhassa, sulh fikrine müstenittir (*Alkışlar*). Beynelmile her hangi bir meselemizi, sulh vasıtaları ile halletmeği aramak, bizim menfaat ve zihniyetimize uyan bir yoldur. Bu yol haricinde, bir teklif karşısında kalmamak içindir ki emniyet prensibine ve onun vasıtalarına, çok ehemmiyet veriyoruz (*Alkışlar*). Beynelmile sulh havasının mahfuziyeti için, Türkiye Cümhuriyeti iktidarı dahilinde, her hangi bir hizmetten geri kalmıyacaktır.

Aziz arkadaşlarım;

Memleket iktisadiyatı, bütün dikkat ve faaliyetimizi, bilhassa, cebzetmektedir.

Ziraatte, geçen istihsal senesi, bazı mıntakalarda, tabii tesirattan, ziyade zarar oldu; bununla beraber, vaziyet, evelki senelerin darlığına nisbetle, umumiyetle normale yaklaşmıştır denilebilir. Ziraî enstitülerin, bir an evel vücade getirilmesine ehemmiyet veriyoruz. Bu sene ziraî kooperatif teşkilâtına başlanmış olması, bilhassa, memnuniyetimizi mucip oluyor. Bu kooperatifleri memleketin her tarafına, teşmil etmeği ziyade iltizam ediyoruz. Kezalik çiftçiye, arazi vermek de, Hükümetin mütemadiyen takip etmesi lâzım gelen bir keyfiyettir. Çalışan türk köylüsüne işliyebileceği kadar toprak temin etmek, memleketin istihsalâtını zenginleştirecek başlıca çarelerdendir. (*Alkışlar*)

Ticaret sahasında, normal şeraitin tesis ve takviyesine devam olunacaktır. Bir sene zarfında, teşekkül eden türk şirketlerinin temsil ettikleri sermaye, on beş milyon lirayı geçmektedir. Bu ve ticaret tahsili için görülen ziyade ragbet, ticarete intibahın, kuvvetli delilleridir. Deniz ticaretini ve bilhassa Seyri sefain İdaresinin terakkilerini, haz ile zikrederim. Seyrisefaini, gerek deniz vasıtaları, gerek fabrikaları ile, geniş mıkyaasta kuvvetlendirmek lâzımdır. Bu lüzumu dikkat ve alâkanıza arz etmek isterim.

Yeni ticaret muahedelerinin müzakere ve intacı, umumiyetle iyi bir mecradadır. Büyük ticaret münasebetlerimizi tanzim eden muahedelerden bir çoğu bitirilmiştir; bunlar bu devrede

meşgaleme başlıca mevzu olacaklardır. Gene bu deverede iştigal buyuracağımız iktisadi kanunların ehemmiyeti pek ziyadedir. İş kanunu, yeni maden kanunu, orman kanunu, bunların başlıcalarıdır.

Muhterem Efendiler;

Büyük Millet Meclisinde son beyanatımızdan bu güne kadar geçen bir sene zarfında, vatanda yeniden (445) kilometre demiryolu döşenmiştir (*Alkışlar*). Bir seneye kadar da, yeniden (500) kilometre döşenilmesi mukarrerdir (*Alkışlar*).

Erzurum hattına ait, fennî ve ilzarî ameliyat hararetle devam etmektedir.

Mersin - Adana demiryolu, devlet demiryolları işletmesine ilhak edilmiştir. Kanaat ve itimat veren bu sade rakamlar ve hadiselerle beraber, arzedeğim ki, yeni açılan demiryollarının ilk seneleri için zarurî olan işletme açıkları dahil olduğu halde, umum işletme kendi kendini idare etmektedir.

Yol vergisi hasılatının tamamen, elde edilmesi, ehemmiyetle, takip olunmak lâzımdır.

Su işlerinin teşkilâtı, etütleri henüz başlangıcındadır. İktisadiyatımızın ana tedbirlerinden olan, su işleri umumî idaresinin fennî kabiliyet

ve kudreti, çok sağlam kurulmak lâzımdır.

Mühendis ve fen memuru, sür'atle ve daha çok adet ve ehliyetle yetiştirmek için, yeni tedbirler almak icap eder.

Maliyemiz çetin bir seneyi muvaffakiyetle geçirmektedir. Haricî borçların tediyesi, Anadolu hattı taksitlerinin ödenmesi ve teadül kanununun tatbiki; malî bünyenin sağlamlığı ve fütüğimizin hakiki ve hesaplı olması sayesinde başarılmaktadır (*Alkışlar*).

Senelerden beri malî sahada devam eden islâhat, bu seneki faaliyetimizde de yeni mevzular bulacaktır. Ücretli memurlar ücretlerinin tanzimi, yeni müzayede ve münakasa kanunu bu cümledendir.

Büyük Meclise takdimî mukarrer olan askerî ve sivil tekaüt kanununun ehemmiyeti üzerine de bilhassa dikkatinizi celbetmek isterim.

Devlet Bankasının teşkiline dair kanun da Büyük Meclise takdim olunacaktır.

Aziz arkadaşlarım ; semereli işlerle geçen, faaliyet senelerinizin biri daha, mühim mevzularla, sizi bekliyor. Sizin için büyük muvaffakiyet dilerim; sizin muvaffakiyetiniz milletin saadetidir, selâmetidir (*Şiddetli, sürekli alkışlar*).

3 — İNTİHAPLAR

1 — Riyaset Divanı intihabı

Muvakkat Reis Hasan B. (Trabzon)— Efendim dahilî nizamname mucibince Divanı Riyaset intihabına başlıyoruz. Reis, Reis vekilleri, İdare amirleri ve Kâtipler için ayrı ayrı rey verilecektir. İntihabata başlıyoruz.

(İntihabat icra edildi)

Muvakkat Reis Hasan B. — Rey vermeyen arkadaşlar reylerini versinler. Rey istihsali muamelesi hitam bulmuştur.

(Elaziz Meb'usu Hüseyin, Maraş Meb'usu Mithat, Adana Meb'usu Hilmi Beyler Riyaset için verilen reylerin, Bolu Meb'usu D. Emin Cemal, Trabzon Meb'usu Süleyman Sırrı, Edirne Meb'usu Zeki Mesut Beyler, Reis vekillikleri için verilen reylerin, Bitlis Meb'usu Muhittin Nami, Van Meb'usu Hakkı, Aydın Meb'usu D. Reşit Galip Beyler İdare amirlikleri için verilen reylerin, Kars Meb'usu Halit, Tokat Meb'usu Bekir Lütfi, Erzincan Meb'usu Saffet Beyler Kâtiplikler için verilen reylerin tasnifine kura ile memur edildiler)

İntihabatın neticesini arz ediyorum. Büyük Millet Meclisi Reisliğine 268 rey ile Kâzım Paşa Hazretleri intihap edilmişlerdir.

Kâzım Paşa Hazretleri (*Alkışlar arasında makamı riyasete gelerek* :) —

Muhterem arkadaşlarım ;

Beni bu içtima senesi içinde Meclis Reisliğine intihap ettiğinizden dolayı teşekkür ederim. Sizin itimadınızın devamı benim için en yüksek mazhariyettir. Tevdi ettiğiniz mühim ve şerefli vazifeyi bundan evelki senelerde olduğu gibi dikkatle ifaya çalışacağım. Sizin de muavenetinizi esirgememenizi rica ederim.

Meclisi Âliye muvaffakiyet, Milletimize saadet temenni eder ve cümlelerinizi hürmetle selâmlarım (*Sürekli alkışlar*).

Efendim; intihap neticesini arz ediyorum; İstanbul Meb'usu Nurettin Ali Bey 268, Trabzon Meb'usu Hasan Bey 268, Bursa Meb'usu Refet Bey 268 rey ile Reis Vekilliklerine intihap olunmuşlardır (*Alkışlar*).

Reis Vekili Hasan Bey (Trabzon)—

Rüfekayı muhteremenin yeniden mazharı itimadı olduğundan dolayı arzı şükran eder ve ifayı vazife esnasında kıymettar muavenetlerini dileirim. (*Alkışlar*)

Reis Vekili Refet Bey (Bursa) — Reis Vekilliğine tekrar intihap etmek suretile Heyeti Celilenin hakkımda göstermiş olduğu çok yüksek itimat ve teveccühten dolayı derin teşekküratımı arzederim. (*Alkışlar*)

Reis Vekili Nurettin Ali B. (İstanbul) — Reis Vekilliğine tekrar intihap edilmekliğim suretile nail olduğum itimat ve teveccühe arzı şükran ederim. (*Alkışlar*)

Reis — İntihabat neticesini arza devam ediyorum:

İdare Amirliklerine : Denizli Meb'usu Necip Ali B. 256, Çanakkale Meb'usu Şükrü B. 256, Bolu Meb'usu Falih Rıfki B. 256 rey ile intihap olunmuşlardır. (*Alkışlar*)

Kâtipliklere: Afyon Karahisar Meb'usu Ruşen Eşref B. 256, Denizli Meb'usu Haydar Rüştü B. 256, Tokat Meb'usu Süreyya Tevfik B. 256, Yozgat Meb'usu Avni B. 256 rey ile intihap olunmuşlardır. (*Alkışlar*)

Efendim; bu gün müzakere edilecek bir şey yoktur. Encümen intihapları pazartesi günü yapılacaktır. Pazartesi günü saat on beşte içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati : 16,5

